herpy

SCYNKI

Bobtail

Tiliqua rugosa

Powolny, ciężko opancerzony australijski scynk, który z krótkim, szerokim ogonem przypomina szyszkę świerkową. *Tiliqua rugosa* ma kobaltowoniebieski język, który pokazuje w razie zagrożenia, żywi się głównie roślinami i tworzy pary trwające rok po roku. Wymaga miejsca do wygrzewania, UVB i suchych warunków.

Rodzina: Scincidae Dawna nazwa: *Trachydosaurus rugosus*

NAJWAŻNIEJSZE FAKTY

ZWIERZĘ

Wielkość dorosłego osobnika	**30-45 cm** długość całkowita z ogonem
Waga	**600-900 g**
Długość życia	**10-20 lat**
Aktywność	**Za dnia**
Tryb życia	**Naziemny**
Środowisko	**Półpustynia i sawanna**
Trudność	**Średnio zaawansowany**

HODOWLA

Min. terrarium	**120 × 60 × 45 cm** D × S × W dla 2 dorosłych osobników
Temperatura w dzień	**15-29 °C**
Miejsce wygrzewania	**35-40 °C**
Temperatura w nocy	**10-20 °C**
Wilgotność	**20-40%**
Woda	**Miska z wodą**
UVB	**Niezbędne** Strefa Fergusona 3
Pokarm	**Owady, owoce, rośliny i dżdżownice i ślimaki**
Utrzymanie	**Pojedynczo lub w parach**

ROZMNAŻANIE

Rozmnażanie	**Żyworodny**
Wielkość miotu	**1-4 młodych**
Zniesienia w roku	**1**
Ciąża	**140-170 dni**

OCHRONA I FORMALNOŚCI

CITES	**Załącznik III**
Załącznik unijny	**Załącznik C**
IUCN	**Najmniejszej troski (LC)**

O gatunku

Tiliqua rugosa to masywny, powolny scynk o niskim, szerokim ciele i krótkich nogach. Łuski są duże, szorstkie i twarde, zwłaszcza na grzbiecie, przez co zwierzę przypomina szyszkę, a epitet gatunkowy *rugosa* oznacza właśnie szorstki. Głowa jest duża i trójkątna, a szczęki silne. Język jest kobaltowoniebieski i kontrastuje z różowym wnętrzem pyska. Zwierzę pokazuje go razem z głośnym syczeniem, gdy czuje się zagrożone. Język służy też intensywnie jako narząd zmysłu, razem z narządem Jacobsona.

Ogon jest krótki, szeroki i zaokrąglony, podobny do głowy, co może zmylić drapieżnika. Mieści też zapas tłuszczu, z którego zwierzę korzysta w chudych okresach i podczas zimowania. W przeciwieństwie do wielu innych scynków *T. rugosa* nie potrafi odrzucać ogona. Dorosłe osobniki mają 30-45 cm długości i ważą 600-900 g. Ogon samców bywa nieco smuklejszy i dłuższy, ale nie jest to pewna cecha.

Wyróżnia się cztery podgatunki. *T. r. aspera* ze wschodniej Australii ma najkrótszy i najszerszy ogon i często jest jednolicie brązowa. *T. r. rugosa* z zachodniej Australii jest rudobrązowa z żółtymi plamami lub białymi pasami. *T. r. konowi* z wyspy Rottnest jest mała i ciemna z drobnymi białymi kropkami, a *T. r. palarra* żyje nad zatoką Shark Bay. Ubarwienie i wzór są bardzo zmienne, więc podgatunki nie zawsze łatwo od siebie odróżnić. Zwierzęta są spokojne i przyzwyczajają się do ostrożnego brania na ręce, ale ugryzienie silnymi szczękami boli.

Występowanie i środowisko

Tiliqua rugosa zamieszkuje suchsze rejony południowej Australii: południe Australii Zachodniej, południe Australii Południowej, Wiktorię, wnętrze Nowej Południowej Walii oraz południowy i środkowy Queensland. Gatunek nie występuje na wybrzeżu ani w górach wschodniej i południowo-wschodniej Australii, ani w północnej Australii.

Trzy z czterech podgatunków żyją wyłącznie w Australii Zachodniej: *T. r. rugosa*, *T. r. palarra* nad Shark Bay i *T. r. konowi* na wyspie Rottnest. *T. r. aspera* to forma wschodnia z miejscem typowym koło Adelajdy. Gatunek jest pospolity i często widywany na drogach, gdzie wiele osobników ginie pod kołami.

> **Naturalny zasięg:** Australia.

ŚRODOWISKO

Gatunek zamieszkuje suche i półsuche tereny: zarośla, lasy eukaliptusowe, trawiaste obszary pustynne, spinifex i przybrzeżne wrzosowiska. Wygrzewa się w otwartych miejscach, a schronienia szuka pod niską roślinnością, pniami i liśćmi lub w norach. Zwierzę jest aktywne w dzień: rano rozgrzewa się na słońcu, potem żeruje i dalej się wygrzewa, a gdy pod wieczór temperatura spada, chowa się w kryjówce.

Klimat ma gorące, suche lata i jesienie oraz chłodne, wilgotniejsze zimy i wiosny. Pokarmu jest najwięcej po zimowych deszczach, a latem go brakuje, i właśnie wtedy przydaje się zapas tłuszczu w ogonie. Zimą zwierzęta zimują. Areał osobniczy ma kilka hektarów i jest użytkowany przez wiele lat, a spokrewnieni sąsiedzi dzielą zarówno teren, jak i kryjówki, nie walcząc ze sobą.

Hodowla

TERRARIUM

Gatunek się nie wspina, więc najważniejsza jest powierzchnia dna. Para potrzebuje co najmniej 120 × 60 × 45 cm (długość × szerokość × wysokość), a większe terrarium jest lepsze. Mniejsze terraria o wymiarach 90-100 × 50-60 cm wystarczą tylko dla jednego zwierzęcia. Terrarium musi mieć wentylację u góry i pokrywę, tak by było zabezpieczone przed ucieczką.

Podłoże musi być suche, np. mieszanka piasku i żwiru lub suche liście. Unikaj gazet. Długotrwale wilgotne podłoże prowadzi do infekcji grzybiczych brzucha i stóp. Postaw niską, płaską kryjówkę mieszczącą dwa zwierzęta i wygięte kawałki kory lub drewna, a także rozłóż suche liście lub trawę. Powietrze musi krążyć, ale bez przeciągów.

Latem zwierzęta można trzymać na zewnątrz w wybiegu zabezpieczonym przed podkopywaniem, z co najmniej 8 godzinami słońca dziennie, ale też z cieniem i suchym, zadaszonym schronieniem. W chłodnym klimacie północnej Europy jest to możliwe tylko w ciepłej części roku.

TEMPERATURA

Terrarium musi mieć wyraźny gradient. Ciepła strona powinna mieć 27-29 °C, a miejsce do wygrzewania pod lampą punktową powinno osiągać 35-40 °C przez kilka godzin dziennie. Chłodna strona powinna mieć 15-21 °C. Na noc lampę się wyłącza, a temperatura może stopniowo spaść do 10-20 °C; zwykła temperatura pokojowa jest w porządku.

Podłącz żarówkę grzewczą do termostatu i mierz temperaturę cyfrowymi termometrami na obu końcach oraz termometrem na podczerwień w miejscu do wygrzewania. W naturze gatunek zimuje, a chłodniejszy okres z krótszymi dniami zimą odpowiada jego rytmowi, jednak temperatura i długość zimowania w terrarium nie są znane.

Czytaj więcej: Ciepło i temperatura

WILGOTNOŚĆ I WODA

Gatunek pochodzi z suchych terenów i potrzebuje wilgotności powietrza 20-40 %. Utrzymuj podłoże suche i nie dopuszczaj do zalegania wody.

Podawaj świeżą wodę w bardzo płytkiej misce, która się nie przewróci i z której zwierzę łatwo wyjdzie. Regularnie opróżniaj i myj miskę. Wodę można też podawać raz w tygodniu w osobnym terrarium, żeby podłoże nie zamokło; potem osusz brzuch i stopy. Linienie następuje 4-5 razy w roku, często w jednym kawałku, łącznie z łuską okularową nad okiem.

Czytaj więcej: Wilgotność, zraszanie i wentylacja

OŚWIETLENIE I UVB

Gatunek jest dzienny i potrzebuje świetlówki UVB włączonej 8-12 godzin dziennie. Świetlówkę trzeba regularnie mierzyć lub wymieniać co najmniej co pół roku, bo emisja UVB słabnie. Strefa Fergusona 3 to szacunek dla gatunku wygrzewającego się na otwartym terenie. Połącz ją z lampą punktową, która ogrzewa miejsce do wygrzewania.

Dostosuj oświetlenie do długości dnia w danej porze roku i wyłączaj je na noc. Między świetlówką a zwierzęciem nie może być szkła ani plastiku, a zwierzę musi mieć możliwość schronienia się w cieniu i kryjówce.

Czytaj więcej: Światło i UVB

ŻYWIENIE

Tiliqua rugosa jest wszystkożerna z przewagą roślin. Dorosłe osobniki powinny dostawać 70-80 % pokarmu roślinnego i tylko 20-30 % pokarmu zwierzęcego. Podawaj szeroką mieszankę zieleniny, miękkich i twardych owoców, kwiatów, takich jak hibiskus i margerytki, większych owadów oraz ślimaków, które zwierzę miażdży szczękami. Małe kawałki surowego mięsa są przyjmowane, natomiast oseski myszy to tylko rzadki przysmak. Sałata lodowa ma niską wartość odżywczą.

Oprószaj pokarm suplementem wapniowo-witaminowym. Dorosłe osobniki karmi się 2 razy w tygodniu. Młode karmi się co 3-4 dni. Kontroluj wagę i sylwetkę zwierzęcia i ogranicz porcje, jeśli zaczyna tyć. Ślimaki z natury muszą pochodzić z miejsc, gdzie nie stosuje się środków na ślimaki.

ZACHOWANIE I OBCHODZENIE SIĘ ZE ZWIERZĘCIEM

Gatunek jest spokojny i przyzwyczaja się do ostrożnego brania na ręce. Nowe zwierzęta bywają płochliwe, a niektóre po kilku dniach bez kontaktu wracają do syczenia i otwierania pyska. Nigdy nie trzymaj zwierzęcia na grzbiecie i zawsze daj stopom oparcie. Ugryzienie boli i może powodować krwawiące rany, więc w razie wątpliwości używaj rękawic.

W naturze zwierzęta są przywiązane do swojego terenu i tworzą pary, które odnajdują się rok po roku. Dlatego trzymaj parę albo pojedyncze zwierzę. Dwa samce można trzymać razem, ale trzeba je uważnie obserwować, bo mogą walczyć, a obce samce są atakowane. Zwierzę jest ociężałe i dużo odpoczywa, zwłaszcza zimą.

Rozmnażanie

DOJRZAŁOŚĆ PŁCIOWA I OKREŚLANIE PŁCI

Płcie trudno odróżnić. Ogon samców bywa nieco smuklejszy i dłuższy, ale nie jest to pewna cecha. Najpewniejszą metodą jest prześwietlenie rentgenowskie z kontrastem w kieszeniach hemipenisów u weterynarza. Wyciskanie hemipenisów może zaszkodzić zwierzęciu i należy je zostawić weterynarzowi. Wiek i masa ciała w chwili osiągnięcia dojrzałości płciowej nie są znane.

GODY I KOPULACJA

W naturze pary łączą się we wrześniu i październiku, a samo kopulowanie następuje pod koniec października lub w listopadzie, czyli wiosną na półkuli południowej. Samiec przez kilka tygodni przed kopulacją podąża blisko za samicą. Gatunek jest monogamiczny i te same zwierzęta często łączą się w pary rok po roku. Jeśli para zimowała razem, nie ma żadnych problemów. Jeśli zwierzęta były rozdzielone podczas zimowania, samicę wpuszcza się potem do samca, a nie odwrotnie. Para nie zawsze daje potomstwo.

SKŁADANIE JAJ I ZNIESIENIA

Gatunek jest żyworodny. Samica ma dobrze rozwinięte łożysko, które odżywia zarodki. Ciąża trwa około pięciu miesięcy, a młode rodzą się późnym latem lub wczesną jesienią, w naturze w marcu-kwietniu. Miot liczy zwykle dwa młode, czasem jedno, rzadziej trzy lub cztery. Miot waży ponad jedną czwartą masy samicy, więc przez całą ciążę musi ona dostawać obfity pokarm i dużo wapnia.

Czytaj więcej: Wapń, witaminy i suplementy

INKUBACJA

Nie ma jaj do inkubacji. Ciąża trwa około pięciu miesięcy, co odpowiada liczbie podanej w ramce. Samica musi mieć miejsce do wygrzewania, UVB i urozmaicony pokarm, a terrarium należy utrzymywać suche i spokojne. Młode zjadają błony płodowe i od urodzenia radzą sobie same, choć w naturze przez kilka miesięcy pozostają w pobliżu rodziców.

Czytaj więcej: Inkubacja jaj

ODCHÓW MŁODYCH

Młode są duże przy urodzeniu: ważą 60-140 g i mają mniej więcej połowę długości samicy. Mogą mieszkać w terrarium takim jak dorosłe, z suchym podłożem, miejscem do wygrzewania i UVB. Co 3-4 dni podawaj posiekaną zieleninę, drobno pokrojone owoce i małe owady, oprószone wapniem i witaminami. Regularnie je waż. Dzięki dużym rozmiarom przy urodzeniu młode mają czas, by przed pierwszą zimą odłożyć tłuszcz.

Zdrowie i częste błędy

Tiliqua rugosa jest odporna, jeśli ma słońce, UVB i suche warunki. Typowe problemy to:

- Infekcje grzybicze brzucha i stóp przy zbyt wilgotnym podłożu.
- Grypa bobtaili, zakaźna choroba układu oddechowego wywoływana przez wirusa (Shingleback nidovirus 1), stwierdzona u zwierząt w Australii Zachodniej. Objawy to łzawiące oczy i wyciek z nosa, śluz w pysku, kichanie, apatia i utrata masy ciała. Niektóre zwierzęta są nosicielami bez objawów. Nie ma swoistego leczenia, ale leczenie wspomagające u weterynarza ratuje większość zwierząt, a test PCR pozwala wykryć wirusa.
- Kleszcze i roztocza.
- Nadwaga przy zbyt dużej ilości pokarmu i zbyt małym ruchu.
- Niedobór wapnia i D3 przy zbyt małej ilości UVB i jednostronnej diecie.

Nowe zwierzęta poddaj kwarantannie na co najmniej miesiąc, zanim trafią do innych. Zwierzęta dobrze ukrywają chorobę, więc przy zmianie apetytu, utracie masy ciała lub wydzielinie skontaktuj się z weterynarzem doświadczonym w leczeniu gadów.

Czytaj więcej: Kwarantanna i higiena

Zawsze pytaj kogoś, kto się zna

Ten poradnik to dobry punkt wyjścia, ale nie zastąpi doświadczenia. Zwierzęta są różne, a wielu najważniejszych rzeczy można się nauczyć tylko od ludzi, którzy od lat hodują dany gatunek. Porozmawiaj z hodowcą, doświadczonym terrarystą lub weterynarzem, który zna gady i płazy, zanim kupisz zwierzę - i ponownie, gdy coś wygląda niepokojąco.